

Landbruks- og matdepartementet
postmottak@lmd.dep.no

Deres ref.:

Vår ref: ØFJ/kg

Tromsø, 29. mars 2022

Innspill fra Nofima vedr. Bionova

I budsjettforliket med SV ble regjeringen enig om å opprette Bionova fra andre halvår 2022. I Hurdalsplattformen presenterte regjeringen at Bionova skal opprettes som et viktig verktøy for å nå målene i klimaavtalen mellom staten og jordbruket. Som en følge av budsjettforliket er partene enige om at Bionova også skal være et viktig verktøy for å sikre utvikling av bioøkonomien knyttet til både jordbruk, skogbruk og havbruk. Bionova skal også bidra til en biobasert sirkulærøkonomi, økt selvforsyning av fôr i jordbruk og havbruk, samt utvikling av løsninger for at avfall fra havbruksnæringen kan brukes som ressurs.

Regjeringens visjon for Bionova er at det skal etableres et fond med en total ramme på rundt 10 milliarder kroner, og Regjeringen har bedt om innspill knyttet til Bionovas oppgaver og organisasjonsform, herunder:

- Hvilke kjerneoppgaver bør Bionova ha?
- Hvilke oppgaver løses ikke ved dagens virkemidler?
- Hvordan kan Bionova organiseres for best mulig målretting av innsats og størst mulig brukervennlighet og kostnadseffektivitet?

Nofima støtter ideen om at Regjeringen setter av betydelige finansielle ressurser for å få ned klimagassutslippene knyttet til matproduksjon. Samfunnet taper store ressurser som følge av matsvinn og dårlig ressursutnyttelse, og matsystemene står samlet for rund 1/3 av klimagassutslippene. Det bør derfor etableres en bred, tverrsektoriell tilnærming i mandatet for Bionova, der alle sider knyttet til matproduksjon, utnyttelse og selvforsyning inkluderes.

Bionovas kjerneoppgaver

Bionova-satsingen bør (i tråd med budsjettforliket) omfatte tiltak for å redusere klimagassutslipp i flere deler av matsystemene, i både grønn og blå sektor. Nofima mener det er for snevert å begrense tiltakene knyttet til klimagassutslipp i matsystemene til kun å omfatte landbruket og klimatiltak i jordbruket. Utfordringene er bredere og mer omfattende enn kun forhold i landbrukets primærproduksjon. Matsystemene representerer et komplekst sammensatt bilde av gjensidig avhengighet fra primærproduksjon, logistikk, bearbeiding, handel, konsum, matssvinn, til sirkulær økonomi og ressursutnyttelse. Dette er utfordringer som bør være en del av Bionovas mandat.

Uløste oppgaver

Tverrsektorielle utfordringer og oppgaver nedprioriteres ved dagens virkemidler. SSB sine nye tall viser en tydelig trend på at forskningssamarbeid mellom aktører svekkes i perioden 2015 til 2020. De næringsrettete virkemidlene fra 2015-2020 utgjør 14 600 millioner kroner, en økning på 56,4 % siden 2015. Av dette er virkemidlene som støtter næringslivet direkte ca. 13 500 millioner kroner, der kun ca. 1500 millioner går til forskningssamarbeid gjennom Forskningsrådet. Innovasjon Norge har hatt en økning i midler på 203,2 % i perioden i motsetning til Forskningsrådet som har hatt en nedgang i samme periode med -2,3 %.

Hvis vi setter dette inn i en sammenheng for å få til en grønn omstilling for et nytt og bærekraftig næringsliv i bioøkonomiens tegn, ser vi noen utfordringer med politikkutviklingen. Det å satse mer på at bedriftene får midler som direkte tilskudd som støtter utvikling på kort sikt, vil etter vår oppfatning ikke bidra til å løse klimautfordringene i matsystemene. Bioøkonomi og verdiskaping er delvis knyttet til næringsstruktur (mange små enheter uten tilstrekkelig forsknings- og utviklingskapasitet), samtidig som utfordringene krever bred, koordinert innsats fra alle aktørene i matsystemene. En løsning med tilskudd til enkeltbedrifter løser ikke klimautfordringene særlig effektivt og vil ikke komme samfunnet som helhet til gode. Bionova bør derfor ha et bredt perspektiv knyttet til Norges ambisjoner innen bioøkonomien.

Ved å binde tilskuddene fra Bionova til den enkelte bedrift eller gårdsbruk, vil kunnskapen som utvikles kun i begrenset omfang deles videre. Løsningene og tiltakene kommer derfor ikke andre bedrifter eller samfunnet som helhet til gode. Bionova bør derfor etableres for å løse store utfordringer gjennom finansiering av tverrsektorielle og flerfaglige prosjekter, med et bredt perspektiv på klimautfordringene knyttet til matproduksjon. Det er vår oppfatning at mange av disse oppgavene kan ivaretas av eksisterende strukturer.

Som anvendt forskningsinstitutt som jobber med løsninger for alle sektorer innenfor matnæringene ser vi et stort og økende behov for å jobbe tverrsektorielt. Bioøkonomien må løftes over sektorer, fordi løsninger ofte er tverrsektorielle eller sektornøytrale. Det er derfor viktig at Bionova får et sektorovergripende mandat og at det skjer gjennom en tett dialog mellom de ansvarlige departementene. Dette vil også sikre at det ikke kun blir satt søkelys på landbruksproduksjon, men også på utfordringer knyttet til havbruk og fiske.

Organisering

Nofima stiller spørsmål ved behovet for å opprette et nytt virkemiddel for å nå målene. Forskningsrådet og Innovasjon Norge, samt Siva er allerede etablert. Disse enhetene har administrative systemer og rutiner, og er landsdekkende i sin struktur. Et nytt fond vil kreve oppbygging av nye administrative systemer, noe som er kostnadsdrivende og vil kreve tid. Vi anbefaler derfor en satsing på en samlet forvaltning av tverrsektorielle midler, og at denne etableres som en profilert del av et samarbeid mellom Forskningsrådet og Innovasjon Norge.

Ved å innrette Bionova som en finansiering av en nasjonal bioøkonomistrategi på tvers av sektorer gjennom Forskningsrådet, Regionale forskningsfond, Siva og Innovasjon Norge, vil Norge kunne skaffe seg et internasjonalt konkurransefortrinn. Løsninger frembrakt tversektorielt og flerfaglig vil også sikre at prosjekter på ulike stadier i teknologimodenhet og pilotanlegg kan finansieres. Det er i dag store kunnskapshull knyttet til bioøkonomien, klimautslipp og matsystemene på alle nivåer. Disse vil kun løses gjennom et bredt samspill av virkemidlene. Det må legges som en forutsetning at den forskningsbaserte kunnskapen skal gjøres tilgjengelig ned på virksomhetsnivå.

Med vennlig hilsen
Nofima AS

A blue ink signature of Øyvind Fylling-Jensen, written in a cursive style.

Øyvind Fylling-Jensen
Adm. dir.